

Nieuwsbrief

Onderzoeksplaats Sociale Inclusie en
Levensbeschouwing van Mensen met een Verstandelijke
Beperking

Beste lezer,

Met een nieuw aangetreden kabinet is het in Nederland een spannende tijd: wat houden de plannen nu eigenlijk concreet in? Wie gaat ervan profiteren en wie krijgt het wat minder? Wie ziet hoop uitkomen, wie ziet het vervliegen?

Op de onderzoeksplaats heerst ook een beetje zo'n spannende sfeer. We doelen dan op het proces rond Elim, het expertisecentrum over levensbeschouwing en inclusie van mensen met een verstandelijke beperking. Van de idee-/initiatieffase gaan we nu over naar de realisatiefase. En ook wij stellen de vraag wat uit onze plannen nu concreet gaat worden en wat zal blijven liggen. Wie doet mee en wie gaat uiteindelijk baat hebben bij dit centrum? In deze nieuwsbrief leest u er meer over. En natuurlijk is er nieuws uit de Kenniswerkplaats met afgeronde onderzoeken en weer nieuwe projecten. We rapporteren over de opbrengsten van ons onderzoek en we geven een inkijkje in nieuwe publicaties en initiatieven.

Beyond inclusion

Het project van Willemijn Koivunen, over de theologische betekenis en relevantie van de ervaringen van mensen met een verstandelijke beperking in geloofsgemeenschappen, is goed van start gegaan. Er is veel gestudeerd op het begrip 'belonging' en de theologische betekenis daarvan. Wat bedoelen we als we zeggen dat iemand erbij hoort? En is dat hetzelfde voor mensen met en zonder een verstandelijke beperking? Is 'belonging' een beter woord dan 'inclusie'? Ook is de zoektocht ingezet naar twee geloofsgemeenschappen waar het empirisch onderzoek met en voor mensen met een verstandelijke beperking kan plaatsvinden. De indruk

is dat dit gaat lukken. Met een ervaringsdeskundige co-onderzoeker is contact gezocht om dit project zo inclusief en co-operatief mogelijk te maken.

Bijbelse identificatiefiguren en mensen met autisme

Lars Kramer (1966) heeft in het eerste semester van dit jaar zijn bacheloronderzoek afgerond. Hij stelt zichzelf en zijn onderzoek aan u voor.

“In mei 2023 heb ik mijn bachelor Theologie aan de PThU / VU afgerond. De vraag voor mijn verkennend literatuuronderzoek was welk model voor het omgaan met beperkingen (medisch, sociaal of cultureel) de meeste mogelijkheden biedt als we lezen over de Bijbelse personages Simson, Legioen en Nikodemus. Welk model zorgt ervoor dat die verhalen een bron van herkenning en inclusie worden voor mensen met autisme? Als voorbeeld neem ik Nikodemus. Hij wordt door sommigen beschreven als iemand met mogelijk autistische kenmerken. Vanuit het sociale model kun je zeggen dat Nikodemus bijvoorbeeld symbolische/metaforische taal niet begrijpt, een rustig moment zoekt als hij Jezus wil spreken (in de nacht) en sociaal onhandig gedrag laat zien. Nikodemus wordt dus niet op basis van medische kenmerken beschreven, maar op basis van gedrag in de sociale omgeving. Ik hoop dat er in de komende jaren meer literatuur verschijnt rondom Bijbelse personages die een voorbeeldfiguur zijn voor mensen met autisme. Het onderzoek toont aan dat de eerste stappen daartoe in de afgelopen jaren zijn gezet.” [Bekijk zijn essayistische bachelorscriptie.](#)

Lars hoopt in zijn masterstudie verder te gaan in de Kenniswerkplaats met zijn masterthesis.

Talenten van mensen met een verstandelijke beperking

We zijn blij dat we nog een project rond inclusief Bijbellezen kunnen aankondigen. Anouk Helmich stelt zich voor.

"Ik studeer aan de predikantsmaster van de PThU. Dit jaar zal ik mijn scriptie schrijven over een *disability reading* van Exodus 4:10-17, de tekst waarin Mozes tegen God zegt dat hij geen goede spreker is omdat hij 'zwaar van tong' en 'zwaar van lippen' is.

Hoe kan een *disability* perspectief op deze tekst ons helpen om talenten van mensen met een verstandelijke beperking (beter) te zien en in te zetten in de kerk? Daar zal ik me in mijn scriptie mee bezighouden.

Voordat ik begon aan de predikantsmaster studeerde ik godsdienstwetenschappen en geestelijke verzorging in Groningen. Daarna werkte ik tien jaar als geestelijk verzorger in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking. Op dit moment werk ik als geestelijk verzorger in het Amstelland ziekenhuis, rond ik mijn predikantsmaster af en woon ik in een Ark gemeenschap. Een gemeenschap waar mensen met en zonder verstandelijke beperking samen wonen, leven en vieren."

Afronding project Autisme en geloofsgemeenschap

Op 10 juni 2024 heeft Hannah van der Horst – de Gelder met succes haar Masterscriptie aan de Theologische Universiteit Utrecht verdedigd. Titel van haar scriptie is: *Kerkzijn op het spectrum. Een masterscriptie over hoe mensen met autisme kerkzijn ervaren.*

Ze interviewde mensen met autisme over hun belevingen van de kerkdienst en de geloofsgemeenschap. Ze constateert dat de mensen met een aandoening binnen het autistische spectrum weliswaar verschillend reageren op thema's als sociaal contact en vieringen, maar dat er ook duidelijke overeenkomsten zijn op het thema 'gezien worden'. Er is binnen de geloofsgemeenschap volgens de respondenten nog veel onbegrip als het gaat over autisme. We feliciteren Hanna van harte met dit mooie resultaat.

[**Download rapport**](#)

Promotieonderzoek Talitha van den Heuvel van start gegaan

Talitha van den Heuvel is gestart op het PThU/UvH-deelproject van COLLELO (Collaborative Learning on Loneliness). Ze stelt zichzelf voor.

"Sinds 1 september 2024 ben ik als promovendus verbonden aan de PThU en de UvH (Universiteit voor Humanistiek). Binnen de theologie ben ik een beetje een vreemde eend in de bijt. Ik heb namelijk geneeskunde gestudeerd en ben arts voor verstandelijk gehandicapten (arts VG). Al vanaf 2001 ben ik als arts werkzaam binnen de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking. Het afgelopen half jaar had ik een sabbatical en in die maanden viel mijn oog op de vacature die ging over onderzoek naar eenzaamheid onder mensen met een verstandelijke beperking. Mijn hart sprong meteen op. Dit onderzoek sluit zeer aan bij iets wat mij al die jaren al aan het hart gaat: de eenzaamheid die ik veel tegenkom onder mijn patiënten, vaak niet in die woorden geuit. Mijn onderzoek maakt deel uit van een heel groot onderzoek naar eenzaamheid onder mensen met een licht verstandelijke beperking, COLELLO genaamd."

Het onderzoeksthema van Talitha is hoe jongeren met een licht verstandelijke beperking eenzaamheid ervaren, wanneer, op welke plekken en situaties, en ook wat zij helpende situaties, mensen en interventies vinden. Focus daarbij is de vraag hoe deze jongeren en hun omgeving omgaan met existentiële eenzaamheid. Begeleiders zijn prof. Erik Olsman, prof. Thijs Tromp, prof. Carlo Leget en dr. Gustaaf Bos.

Oproep

Ben je student theologie, levensbeschouwing, religiestudies of social work? Heb je interesse in het afstuderen over een onderwerp rond zingeving en mensen met een verstandelijke beperking? Denk dan aan de mogelijkheid mee te doen in de kenniswerkplaats. Meer weten? amulder@pthu.nl.

Bekijk de flyer

ELIM: op weg naar een Expertisecentrum Levensbeschouwing en Inclusie van Mensen met een verstandelijke beperking

Onder leiding van Leo van Hoorn is de afgelopen zes maanden door de initiatiefnemers Protestantse Theologische Universiteit (Thijs Tromp en André Mulder) en Theologische Universiteit Utrecht (Hans Schaeffer) heel hard gewerkt om de kansen te verkennen voor het inrichten van een samenwerkingsverband waarin kennis wordt gedeeld en ontwikkeld over geloof, zingeving, levensbeschouwing en ethiek van, voor en met mensen met een verstandelijke beperking.

Inmiddels hebben we een kleine vijftig partners gesproken, focusgesprekken gevoerd, werksessies gehad, *critical friends* laten reageren op ideeën, documenten opgesteld en weer bijgesteld. We hebben gemerkt dat er veel draagvlak en enthousiasme is bij onze partners uit geloofsgemeenschappen, zorginstellingen, belangenorganisaties, kennisinstellingen en opleidingen, omdat er behoefte is aan het bundelen van kennis en aan het samen onderzoeken van nieuwe vragen. Die nieuwe vragen hebben we samen benoemd en gebundeld in vijf onderzoeksthema's:

- gemeenschap (hoe vorm je inclusieve gemeenschappen in dorp, kerk en zorg)
- verscheidenheid (in levensbeschouwing en in de groep van mensen met een verstandelijke beperking)
- ethiek en zingeving (waardenvol leven, verlies en rouw)
- inspiratiebronnen en materialen (rituelen, events, kennisbank)
- condities en randvoorwaarden (professionalisering, inrichting van zorg)

We hebben een [missie en visie](#) opgesteld die gedragen wordt door de betrokkenen. We willen samen drie plekken inrichten:

- een vindplaats van kennis (met een toegankelijke online omgeving)
- een onderzoeksplaats voor het ontwikkelen van kennis
- een leer/werkplaats om jezelf te verrijken met kennis (trainingen/workshops)

In de periode oktober/november 2024 gaan we daadwerkelijk met werkgroepen en een stuurgroep die de samenwerking coördineert aan de slag gaan. We stellen dan de spannende vraag wie er definitief als partner instappen en wie wellicht als vriend betrokken blijven. Het zou geweldig zijn als dat allemaal lukt. Onze gesprekspartners zijn onder andere: Philadelphia, Sprank, Profila Zorggroep, Protestantse Kerk in Nederland, Christelijke Gereformeerde Kerken, Dit Koningskind, Sien, Helpende Handen, Reliëf, Kerken en Mensen met een Verstandelijke Beperking Friesland en VGVZ.

Oproep

Bent u geïnteresseerd in meedenken of meedoen in het expertisecentrum Elim, of wilt u over Elim eens van gedachten wisselen? Neem dan contact op met André

Mulder: amulder@pthu.nl.

Publicaties

In het kersverse nummer 115 van *Tijdschrift Geestelijke Verzorging* (p. 52-61) schreef André Mulder over het thema van erbij horen. Wat is 'belonging' en hoe kunnen geestelijk verzorgers daaraan bijdragen? De titel is [Erbij horen. Over snelle auto's, belonging en de maatschappelijke rol van de geestelijk verzorger](#).

De [Nederlandse christelijke blinden en slechtzienenden belangenvereniging \(NCB-belangen\)](#) bestaat dit jaar honderd jaar en heeft een prachtig jubileumboek uitgegeven: *Een eigen geluid in een veranderende wereld. 100 jaar NCB* (redactie Ad van der Waals, Klaasje Huisman, Arie Kliphuis, Frits Prins, Paul van Trigt). Hierin is te lezen hoe de zorg voor blinde en slechtzienende mensen zich de afgelopen jaar heeft ontwikkeld. André Mulder schreef voor dit boek een artikel getiteld *Blindheid in de Bijbel. Een veelkleurige taferel* (p. 111-118).

Nieuw project

Versterken van sociale relaties tussen leerlingen op school ter bevordering van hun mentale gezondheid

André Mulder is vanuit zijn functie als hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Groningen met als onderzoeksthema Jongeren en Zingeving betrokken bij een NWO-subsidieaanvraag over het versterken van sociale relaties van leerlingen op school. Onderzoeken laten zien dat de mentale gezondheid van jongeren na de restrictieve Covid-periode sterk onder druk is komen te staan. Eenzaamheid onder jongeren is een groeiend probleem. Hogeschool Windesheim is penvoerder van een hele mooie projectaanvraag. Daarin willen veel partners (onderzoekers van diverse universiteiten en hogescholen, scholen vmo/mbo/vo/vso) samen ontdekken hoe relaties bij jongeren werken. Ook willen ze uitproberen hoe sociale relaties tussen leerlingen kunnen worden bevorderd met het oog op hun mentale welzijn. In de aanvraag is op André's verzoek een project opgenomen dat wil onderzoeken hoe jongeren met een verstandelijke beperking in het voortgezet speciaal

onderwijs relaties vormgeven, beleven, en er betekenis aan geven. De aanvraag wordt op 1 oktober ingediend en er is een budget beschikbaar van € 6.750.000. [Bekijk de beschrijving van de call.](#)

Protestantse Theologische **Universiteit**

Locatie Daltonlaan

Daltonlaan 200

3584 BJ Utrecht

Locatie Jansdam

Jansdam 14

3512 HB Utrecht

